

Љиљана Бубњевић, архивиста
Архив Војводине, Нови Сад
ljiljana.b@arhivvojvodine.org.rs

ПЕТРОВАРАДИНСКИ ВОЈНИ СУД – СУЂЕЊЕ МАЈОРУ ЛУДВИГУ ХАФНЕРУ

Сажетак: Рад се бави анализом докумената у вези са суђењем мајору Лудвигу Хафнеру (Ludwig Hafner), за време Првог светског рата, чији се војни досије чува у фонду Петроварадински војни суд у Архиву Војводине. Лудвиг Хафнер, мајор Артиљеријског батаљона Команде утврђења број 6, је био оптужен због занемаривања службених прописа односно због губитка 5 ком. артиљеријског оруђа и војних докумената током повлачења кроз Београд ка Земуну, бежећи од српске војске 14. и 15. децембра 1914. године. У раду је анализиран рад Петроварадинског војног суда, изјаве сведока и очевидаца током повлачења аустроугарске војске кроз Београд до Земуна које су се подударале са изјавама мајора Хафнера и довеле га до ослобађања од оптужби.

Кључне речи: Лудвиг Хафнер, Петроварадински војни суд, Београд, повлачење, аустроугарска војска, мобилизација

***

Фонд под бројем Ф. 406, Петроварадински војни суд (1914–1918), 1914–1917. (у даљем тексту Петроварадински војни суд) који се чува у Архиву Војводине, садржи досије војника и официра оптуживаних током Првог светског рата од 1914–1917. године. Један од војних досијеа је и досије Лудвига Хафнера, мајора Артиљеријског батаљона Команде утврђења број 6, који сведочи о суђењу мајору Хафнеру у Петроварадинском војном суду, које је вођено 2. јануара 1915. године, током Великог рата, за одлуке које је доносио током повлачења аустроугарске војске од наступајуће српске војске из Београда ка Земуну 14. и 15. у децембру 1914. године.¹

Војни суд је посебан правосудни орган унутар оружаних снага неке државе, надлежан за суђење војних кривичних дела или кривичних дела војних лица. У зависности од државног законодавства, судови имају различиту улогу, овлашћења и надлежности. Тако, војни судови могу да функционишу више као административни него судски органи у ужем смислу речи, посебно када су им надлежности сведене на изрицање дисциплинских мера према припадницима оружаних снага оптужених за прекршаје.

Војни судови, с друге стране, могу функционисати као прави судови, односно пред њима се могу процесуирати кривична дела која током и/или ван вршења службе почине активни припадници оружаних снага, а могу се доносити и најтеже кривичне санкције, укључујући казну затвора и смртну казну. Надлежност војних судова је много ужа у миру, а много шира у рату.

Војни судови се за време рата најчешће формирају од стране окупационих снага. Војни судови, у случају проглашења ратног стања, могу надлежности проширити и на цивиле, иако се то најчешће користило искључиво за најтежа кривична дела као што су шпијунажа, тероризам, оружана побуна, покушај рушења уставног поретка и сл. Војни судови у рату су судови који су историјски настали као ратни судови. Потреба за посебним судовима постојала је само у рату да би се по кратком поступку расправљала

---

¹ Архив Војводине, Нови Сад, Ф. 406, Петроварадински војни суд, 3/26.

кривична дела војних лица. Такви ратни судови односно војни имају карактеристике преких судова који су били формиран у ванредним приликама.²

Преки суд је врста ванредног суда који се формира за време рата или других ванредних околности (устанци, побуна, преврати, револуције). Поступак преког суда је брз и упрошћен, и пресуда је одмах правоснажна. Преки суд је надлежан да суди само одређена кривична дела (кривична дела против личности или имовине, политичка) и најчешће изриче смртну казну или ослобађање. По правилу, смртну казну преки суд изриче једногласно, и мора да буде извршена у одређеном року. Уколико ови услови нису испуњени, предмет се предаје редовном војном или ратном суду. Против пресуде преког суда нема места жалби ни ванредним правним лековима, али постоји могућност помиловања. Ратном нуждом се оправдава потреба за преким судовима, али се он често злоупотребљавао и у миру у борби против напредних друштвених снага, политичких или класних противника.³

Фонд Петроварадински војни суд је реституцијом пренет из Беча у Архив Словеније, а касније у Архив Војводине. Састоји се од 23 кутије, тачније 2,6 метара грађе.

Фонд садржи личне досијее војника, коњаника, тобџија, санитетских радника, официра, руских ратних заробљеника и осталих, цивилних радника, добровољаца итд., против којих се по казним пријавама неког органа власти, на чијој је територији било почињено недело, покретао судски поступак у Петроварадинском војном суду. Сви досијеи садрже оптужнице војника, иако нису сви били осуђени, и нису сви завршили у затворима. Неки су ослобођени, или кажњени дисциплинском мером, тако да су ти судски процеси завршени обуставом поступка.

Суђења и пресуде су се водиле коректно према свим војницима, заробљеницима, ма које вере или чина били. Војници су били осуђивани за дезертерство, самовољна удаљавања из војске на неколико дана, како би одлазили својим кућама да узору или поберу плодове на својој земљи, и сами би се својевољно враћали у војску. Уочава се разлика између дезертерства и самовољног удаљавања, у томе што су се изрицале блаже казне војницима који су се самовољно удаљавали и самовољно враћали својим јединицама. Затим, могу се пронаћи оптужбе због крађа, пијанстава, злоупотребе службеног положаја, самоповређивања, повређивања потчињености у војсци односно због одбијања ношења оружја (углавном назарени) и избегавања извршавања наредбе претпостављених, превара, шпијунаже (нпр. документа која су била писана ћириличким писмом била су праћена, пошто је ћирилица била забрањена.⁴ Такође, сачуване су оптужнице против чланова „Народне одбране“⁵, бекства из војних болница, присвајања туђе својине, повреда законских одредби као и друге. Једино за силовања, појединачна или групна, нико никада није осуђен, иако је сачувано неколико докумената која сведоче о томе, увек су то била НН лица.

Одлуку о формирању Петроварадинског војног суда Архив Војводине не поседује, али се на сајту бечког Ратног архива може пронаћи грађа која је сврстана као грађа везана за Први светски рат под називом „Ратна подела на врсте, акте 61“ („Kriegsgliederungen Akten 61“), заведена под сигнатуром **AT-OeStA/KA FA AOK OpAbt**. Под истом сигнатуром налази се и грађа везана за исти период и територију у следећим серијама: Тврђавна команда Петроварадин 1914–1917. (у којој претпостављамо да постоји одлука о формирању Петроварадинског војног суда, односно Ратног суда или нека друга иницијативна

² Војна Енциклопедија, том бр. 9, Београд, 1967, 299–302 (Е. Крафт).

³ Војна Енциклопедија, том бр. 7, Београд, 1965, 392 (С. Урошевић).

⁴ Видети: Петроварадински војни суд, 20/34.

⁵ Видети: Петроварадински војни суд, 3/12.

документа), Мостобран и Градска команда Београд од 1914–1915, Тврђавна команда Сарајево 1914–1916, Команда ратне луке Пула 1915–1918. итд.

На основу прегледа службених листова⁶ за 1912. годину, у: „Лист државних закона за краљевине и земље заступане у царевинском већу“ („Reichsgesetzblatt für die im Reichsrate vertretenen Königreiche und Länder“), објављен је „Закон о војничко-казненом поступку“ од 5. јула 1912. године за заједничку војну силу у којем се описује судско уређење и састављање судова односно пословање које је важило за целокупно подручје Аустро-Угарске монархије.⁷

Према наведеном акту судско уређење је било организовано на следећи начин:

А. код заједничке војске:

1. бригадни судови
2. дивизијски судови

Б. код ратне морнарице:

1. морнарски корски судови
2. адмиралски судови

В. за једну и другу заједно:

Врховни војнички судски двор

Формирање судова односно пословање:

Као истражне судије и водитељи расправа могли су бити именовани само официри за правосудну службу, и то, или сам управитељ суда или суду додељени официр за правосудну службу, којег управитељ одреди.

Преки суд/ратни суд код бригадних судова и код морнарских корских судова чине три судије: један потпуковник или мајор, представник војничкога сталежа као председавајући, један капетан (коњички капетан) војничкога сталежа као председник и водитељ расправе. Петроварадински војни суд је спадао у бригадне, али и дивизијске судове. Бригадни судови су имали право кажњавања осуђеника на казну од најдуже шест месеци и то једноставним или строгим затвором, а дивизијски судови су кажњавали осуђенике на дуже од шест месеци.⁸

Проучавањем докумената Петроварадинског војног суда дошли смо до закључка да је овај суд уједно био нека врста комбинованог суда и бригадног и дивизијског, који је војнике кажњавао казном од четири или пет година војног затвора. Поред гарнизонског затвора у Петроварадину, осуђеници су најчешће издржавали казну затвора у Војном затвору у гарнизонском месту Комаром на северу Мађарске или у Араду у западној Румунији.

Војни суд односно Војни ратни суд важио је за све чете „на ратишту“, од почетка ратовања односно мобилизације и важио је за сва утврђена места односно тврђаве у областима Армије која оперише, за сва места, која су се налазила под непријатељском претњом за које је био надређен Ратни суд.⁹ Уколико се судска власт налазила на копну, такви судови су називани војни ратни судови. Заједничком војском и Ратном морнарицом од 20. септембра 1911. управљало је царско краљевско Ратно министарство у Бечу, које је за свој рад директно одговарало цару.¹⁰ На основу даљих прегледа службених гласника за

⁶ <http://alex.onb.ac.at/cgi-content/alex?aid=rgb&datum=1912&size=45&page=479>, сајту приступљено 11.10.2016.

⁷ Gregor Brezina, *Österreichische Militärgerichtsakten des Obersten Militärgerichtshofs im Ersten Weltkrieg, Diplomarbeit*, Wien 2012 (Грегор Брезина, *Аустријски војни судски акти Врховног војног суда у Првом светском рату*, електронска верзија дипломског рада, Беч, 2012, 20, сајту приступљено 19.10.2016.

⁸ Исто, 24.

⁹ Исто, 27.

¹⁰ <http://www.familia-austria.at/index.php/forschung-und-service/forschung-in-der-gesamtmonarchie/volljaehrigkeit-in-oesterreich/833-zeittafel-zum-heereswesen-oesterreichs>, сајту приступљено 10.10.2016.

1913, пронађен је податак да је Командом утврђеног места Петроварадин, командовао главни командант, Јосип Марјановић.¹¹

Петроварадински војни суд судио је војницима и официрима до краја 1916, односно почетком 1917. године. Нажалост, Архив Војводине не поседује документ о укидању рада овог суда. Распадом Аустро-Угарске монархије престала је функција Петроварадинског војног суда, а након завршетка рата 1918. године највиша и законодавна власт у држави била је у рукама провизорне Народне скупштине, што је било утврђено Решењем провизорне Народне скупштине од 30. октобра 1918. године. Закони и установе, који нису били укинати, остали су важећи, што је значило да су институције царско краљевске војске још увек остале да делују. Основним Законом делокруг војних судова био је дефинисан и утврђен 22. новембра 1918. године.¹²

***

Лудвиг Хафнер (Ludwig Haffner), мајор Артиљеријског батаљона Команде утврђења број 6, је био оптужен због занемаривања службених прописа односно због губитка пет комада артиљеријског оруђа (два топа од 15 цм цеви и три хаубице 15 цм) током повлачења кроз Београд ка Земуну, бежећи од српске војске 14. и 15. децембра 1914. године. Војска, тешка артиљерија, теретна возила, коњи и пешадија повлачили су се од Екмеклука¹³ до Земуна, журећи да што пре пређу понтонски мост преко Саве. Кроз улице Београда долазило је до застоја артиљерије, јер су се према изјави Еугена Верковича¹⁴, најмање четири војне колоне стапале једна у другу сливајући се у једну улицу и покушавајући да се пробију кроз улице Краља Александра, Краља Милана, Његошеву, Кнеза Милоша па све до понтонског моста који повезује Београд са Земуном. Током повлачења војске, поред топова и хаубица, изгубљена је и „комплетна канцеларија са документима” односно сандук са оперативним, службеним књигама, планом мобилизације и специјалним картама Србије. Истрагом је утврђено да је при повлачењу дошло до застоја, односно загушења улица, колонама које су сачињавале пешадија, која је вукла артиљеријско оруђе и која је била заглављена по неколико сати на појединим местима, па и у песку на самој обали Саве, без могућности да пређу реку понтонским мостом.

Проучавајући ток целокупног суђења и изјаве са саслушања војних официра и подофицира стиче се слика таквог критичног стања повлачења, које је произвело немиле догађаје ускакања војске и коња у реку Саву, који су спасавајући се и покушавајући да се домогну обале Земуна, пливали и прелазили реку преко понтона или превозећи се мониторима (речни убојни брод). Мајора Лудвиг Хафнера Петроварадински војни суд је ослободио свих оптужби, јер је доказано да је спасавао људство „односно све што се спасити могло“.

У прилогу војног досије мајора сачуван је план повлачења аустроугарске војске кроз Београд са уцртаним и уписаним улицама, обележеним понтонским мостом, као и појединим установама као што су Ратна академија итд. План је слабо читљив, јер је мастило разливено, али се ипак могу видети, обележена поља, на којима је дошло до застоја односно заглављивања артиљеријског оруђа при повлачењу, као и сам ток повлачења. План је урађен на транспарентном уљаном папиру.

¹¹ <http://alex.onb.ac.at/cgi-content/alex?aid=shb&datum=1913&page=657&size=45> сајту, приступљено 11.10.2016.

¹² G. Brezina, нав. дело, 111, сајту приступљено 19.10.2016.

¹³ Део београдског насеља Миријево.

¹⁴ Петроварадински војни суд, 3/26. „Извештај са саслушања Еугена Верковича (Werkowitsch) на суђењу мајору Лудвигу Хафнеру“.

Војни досије мајора Хафнера, писан је немачким језиком, делом и готицом, и садржи 128 страница. Хронолошки је заведен у „Табеларни образац дневног листа“ суда Команде утврђења, који је уједно и први документ у низу сваког војног досијеа за сваког војника понаособ. У „Табеларном обрасцу дневног листа“ суда пописани су, и хронолошки распоређени сви дописи, извештаји и казнене пријаве које су биле достављане Петроварадинском војном суду од стране војних, полицијских или других органа или команди на чијем подручју је било извршено (или само наговештено) казнено дело. Затим, сачувани су извештаји лекара, налази вештака, сведочења војника, официра, цивилних лица, дозволе за отпуст, телеграми, писма, разгледнице, честитке, фотографије итд.

У прилогу досијеа мајора Хафнера налазе се извештаји очевидаца догађаја, као и извештаји сведока који су присуствовали суђењу мајору Хафнеру, а који сведоче о токовима повлачења војске и артиљерије, односно артиљеријских колона кроз Београд ка Земуну, и то: извештаји припадника Артиљеријског батаљона Команде утврђења број 6, оптуженог мајора Хафнера, генерал мајора Едуарда Цанантонија (Eduard Zanantoni), капетана Генералштаба Хуга Мецгера (Hugo Metzger) Карл Хофмана (Karl Hoffmann) капетана, Еуген Верковича (Eugen Werkowitsch) капетана и Отокара Шире (Ottokar Šira) ађутанта мајора Хафнера, затим и извештаји припадника „Команде комбиноване чете подмаршала Краус“ (*Kommando k. u. k. Kombinierte Korps FML Krauss*), извештај генералног штапског капетана Мецгера, поручника Баумагртена (Baumgarten), затим капетана Адолфа Бера (Adolf Bär) који је поднео извештај о дешавањима на понтонском мосту пре минирања, извештаји припадника Команде 15 цм тобцијске батерије М80, потпоручника Удо Прохаске (Udo Prochazka) и поручника Артиљеријског батаљона број 1, Габријела Грофитса (Gabriel Groffits) заменика команданта тобцијске батерије и заменика команданта задуженог за транспорт тобцијских цеви 2–15 цм, као и извештај Пала Добровског (Pal Dobrovzski) тобције, припадника 15 цм тобцијске батерије. Извештаји са саслушања се међусобно подударају и потврђују сведочење мајора Хафнера о токовима повлачења аустроугарске војске 14. и 15. децембра, од момента добијања наредбе за повлачењем из Малог Мокрог Луга¹⁵ око 15 сати 14. децембра, до 15. децембра до крајњег момента повлачења војске.

Петроварадински војни суд детаљно је разматрао токове повлачења војске из Београда ка Земуну, од момента од када је наредба за повлачењем објављена, из сата у сат је испитивано све до краја самог повлачења. Сви учесници повлачења били су детаљно испитивани, од главнокомандујућих преко артиљерије, официра и војника у које време и на ком месту су се тачно налазили да би се хронолошки добила јасна слика повлачења војске, као и критична места на којима је било остало заглављено артиљеријско оруђе.

Испитивања учесника повлачења обављана су у складу са унутрашњом политиком Војног суда. Петроварадински војни суд наложио је командама да у оквиру својих команди организују Ратни суд и преиспитају учеснике односно сведоке догађаја, на основу постављених питања које им је доставио Петроварадински војни суд. Одговоре са саслушања, унутрашњи ратни судови у оквиру команди су достављали Петроварадинском војном суду. На пример, такав један суд у оквиру Команде 19. чете, који је Команда организовала, назива се Суд царско-краљевске 19. чете (Gericht des k. u. k. XIX Kps.)

Петроварадински војни суд је достављао допис са питањима Команди 19. чете, 21. јануара 1915. године и захтевао да се саслушање спроведе у самој Команди и да се позове капетан 19. чете, Адолф Бер, који је био задужен за минирање моста и одговори на следећа питања:

---

¹⁵ Исто. „Извештај са саслушања Карла Хофмана на суђењу мајору Лудвигу Хафнеру“.

1. Да ли је лично познавао мајора Хафнера и његовог ађутанта, поручника Отокар Ширу пре 15. децембра 1914. године.
2. Да ли може да наведе у које време су се мајор Хафнер и његов ађутант упутили ка понтонском мосту од Београда до Земуна и колико је времена прошло до њиховог повратка на београдску страну моста.
3. Од ког времена се сведок, Адолф Бер, налазио на поменутом мосту односно у близини и регулисао односно надгледао колону у маршу.
4. Да ли је сведок током ноћи или раније добио икаква упутства што се тиче минирања моста, уколико јесте од кога, и да ли су команданти и чијих колона које су се налазиле у Београду, били упознати са временом минирања.
5. Да ли је сведок током поподнева, 14. децембра 1914, или касније, био у граду Београду, уколико јесте, да ли мисли, сагледавши целокупну ситуацију, да су поједине колоне у маршу, посебно колона тешке артиљерије мајора Хафнера, могле бржим темпом стићи до моста.
6. Да ли је тачно да се у време када се минирао мост, тешки топ са цеви од 15 цм, тобцијске батерије, налазио само 200 м од моста.
7. Да ли сведок сматра да је мајор Хафнер могао боље да брине о околностима и својим поступцима.

Такође, Петроварадински војни суд доставља допис са питањима 27. јануара 1915. године, Команди 19. чете и захтева да испитају следећа војна лица у оквиру Војног суда у самој Команди како би се утврдиле околности под којима је мајор Хафнер управљао артиљеријском колоном и командовао.

Даље, Петроварадински војни суд захтева да се испитају четири војна лица, и то: капетан Генералштаба Хуго Мецгер, поручник Баумгартнер, Капетан Генералштаба Јохан Ритер ф. Хемпел (Johann Ritter v. Hempel) и генерал-мајор Едуард Цанантони и свакоме од њих доставља појединачна питања на која треба да одговоре.

Питања:

I Капетан Генералштаба Хуго Мецгер:

1. У којем делу Београда и од када је капетан Мецгер дириговао и управљао марширајућом војном колоном 14. и 15. децембра.
2. У које време је имао сазнања да ће пристићи тешка артиљерија, која је била под командом мајора Хафнера, и где се она тада тачно налазила.
3. Да ли је и у које време добио задатак или наредбу од Команде задужене за понтонски мост на реци Сави (Kommando der Sava-Pontonbrücke) да се убрза даље отпремање колона које се још налазе у Београду узимајући у обзир предстојеће минирање моста и да ли су одређене колоне биле упознате с тим, и да ли је тачно да је пре него што је мост миниран, важила наредба „да сви што пре пређу мост“.
4. Узимајући у обзир околности приласка према мосту да ли је било могуће да батерије бржим темпом стигну до моста.

II Поручник Баумгартнер:

1. Када (тачно навести време) и од кога је добијена наредба за повлачење и када је била пренета Команди мајора Хафнера под чијим руководством се налазила тешка артиљерија.
2. Да ли је именованом било познато да је наредба о повлачењу требало да буде пренета Тешкој артиљерији од стране Команде за мостобран у Београду, а у стварности је ту наредбу пренела Комбинована чета, односно 29. пешадијска дивизија и то са закашњењем, у моменту када се целокупна ратна армија увелико повлачила.

III Капетан Генералштаба Јохан Ритер фон Хемпел (Johann Ritter v. Hempel)

1–2. Питања као у тачки II 1. и 2.

3. Да ли је тачно да је колона тешке артиљерије у Београду била ометена од стране 29. пешадијске дивизије која јој се приближавала при повлачењу и да ли се то тако и десило, односно да ли се подудара са изјавама мајора Хафнера и поручника Грофитца.

IV Генерал мајор Едуард Цанантони:

1. У које време и под којим околностима сте зауставили батерију мајора Хафнера?

2. Да ли сте имали сазнања док сте пролазили кроз Београд да се остале чете и колоне у Београду налазе у веома критичном стању и да неће стићи да пређу понтонски мост на реци Сави пре његовог минирања?

3. Да ли је наредба за повлачењем кренула од Команде армије, што значи да је пре тешке артиљерије требало да прође ратна оперативна армија, и то пре тешке артиљерије.

Уједно, од ових четворице наведених сведока I–IV догађаја, Петроварадински војни суд захтева да свако појединачно изнесе свој суд и одговори на питање да ли сматрају да је мајор Хафнер учинио неки пропуст или можда сматрају да је недовољно бринуо о колони тешке артиљерије која је била под његовом командом.

У прилогу досијеа налазе се и Извештај и Закључак Петроварадинског војног суда од 24. априла 1915. године, којим је обухваћен цео судски поступак вођен против мајора Хафнера, и сумиране изјаве сведока и извештаји очевидца који су своје изјаве изнели на саслушању у оквиру Команде на Ратном суду или са саслушања у Петроварадинском војном суду. Такође, из изјава официра и војника се јасно види да се мајор Хафнер са осталим официрима трудио да спаси батерије командујући им да што брже приђу обали Саве ка Земуну, тако да се мајору Хафнеру не сме пребацити то што је изгубио хаубицу, топове и војна документа, јер то није урадио из немарности, него се то десило због неуслова односно просторних околности кроз које није могла да прође толика количина артиљеријског оруђа, јер су се три колоне стапале у једну улицу покушавајући да прођу кроз њу, како би стигле до једног јединог моста на обалу Саве. Разумљиво је да је морало да дође до закрчења колона и да није било могућности нити да напредују, нити да се пробијају кроз споредне улице. На основу свих тих изјава Петроварадински војни суд утврдио је да мајор Хафнер **није крив** за губљене артиљеријског оруђа и војних докумената, него да је спасавао војнике, коње и све што се спасити може до последњег момента повлачења.

Пошто не постоји разлог за кривично гоњење против мајора Хафнера и никаква кривица му се не ставља на терет предлаже се обустава поступка од стране управитеља суда и водитеља расправе 24. априла 1915. године, чији предлог је усвојио и одобрио, 25. априла 1915, шеф Генералштаба и задужени командант.

Резиме

ПЕТРОВАРАДИНСКИ ВОЈНИ СУД – СУЂЕЊЕ МАЈОРУ ЛУДВИГУ ХАФНЕРУ

Аутор у свом раду презентује рад Петроварадинског војног суда на примеру суђења мајору Лудвигу Хафнеру, који је као командујући донео одлуку о повлачењу аустроугарске војске из Београда, 14. и 15. децембра 1914. године.

У раду су истакнута сва релевантна документа (искази сведока и учесника наведеног догађаја) која ипак потврђују одговорност (невиност) окривљеног у организовању повлачења, без обзира на губитак артиљеријског оруђа (два топа и три хаубице, као и комплетну документацију са војним документима – план мобилизације, службене књиге и војне карте).

Посебно је истакнута улога и ингеренције Петроварадинског војног суда, који по својим овлашћењима налаже командама да организују Ратни суд, који у својој надлежности, преиспитују учеснике односно сведоке

догађаја, на основу питања која им је достављао Војни суд. Овакав приступ теми представља посебан допринос расветљавању војног судства у Аустро-Угарској монархији.

Извори и литература

Архив Војводине, Нови Сад, Ф. 406, Петроварадински војни суд

Војна Енциклопедија, том бр. 9, Београд, 1967. (Е. Krafft)

Војна Енциклопедија, том бр. 7, Београд, 1965. (С. Урошевић)

Gregor Brezina, *Österreichische Militärgerichtsakten des Obersten Militärgerichtshofs im Ersten Weltkrieg, Diplomarbeit*, Wien 2012 (Грегор Брезина, *Аустријски војни судски акти Врховног војног суда у Првом. светском рату*, електронска верзија дипломски рада, Беч, 2012).

<http://alex.onb.ac.at/cgi-content/alex?aid=shb&datum=1913&page=657&size=45>

<http://alex.onb.ac.at/cgi-content/alex?aid=rgb&datum=1912&size=45&page=479>

<http://www.familia-austria.at/index.php/forschung-und-service/forschung-in-der-gesamtmonarchie/volljaehrigkeit-in-oesterreich/833-zeittafel-zum-heereswesen-oesterreichs>

MILITARY COURT PETROVARADIN THE TRIAL OF MAJOR LUDWIG HAFFNER

Summary

The author presents the workings of the Military Court in Petrovaradin through the example of major Ludwig Haffner`s trial, who as the commander in charge made the decision to withdraw the Austro-Hungarian army from Belgrade on the 14th and 15th of December 1914.

In this paper all of the relevant documents are presented (eye witness accounts of the events) which prove the innocence of the accused for the misconducts in the organization of the withdrawal, who was responsible regardless of the loss of artillery (two cannons, three howitzer, as well as all of the military documents – the plan of the mobilization, military maps and official books).

In this paper the role of the Military Court in Petrovaradin is specially noted, which authorized the military commandments to form the War Tribunal, who questioned the participants and the eye witnesses, with the questions authorized by the Military Court. This approach to the subject reveals the system of the Military Court of the Austro-Hungarian Monarchy.

Прилог-план повлачења:

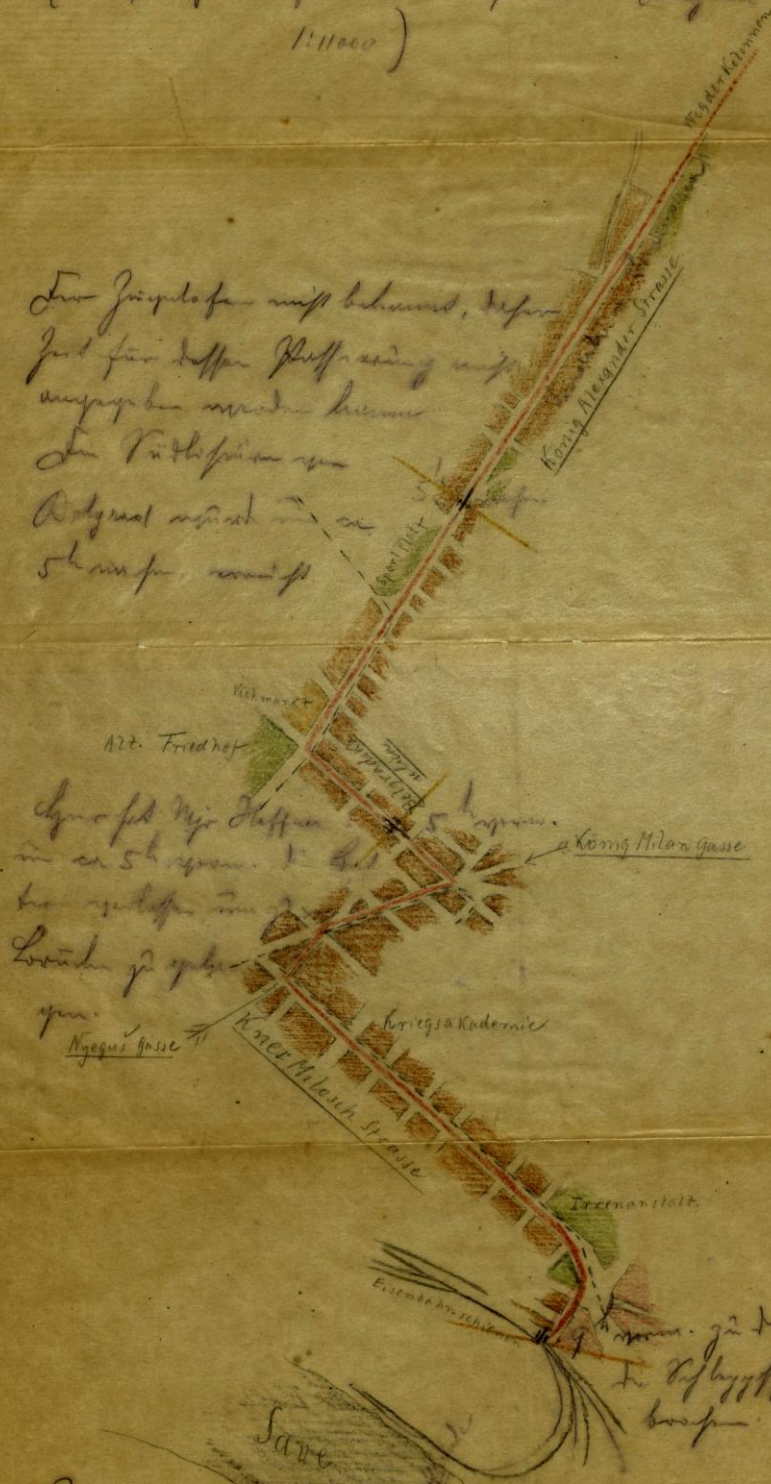
Oleate

des Marsches der Batterien durch Belgrad
 am 14. 2. 15. Dezember 1914.
 (Entwurf liegt auf dem Stadtplan von Belgrad
 1:11000)

Entwurf
 Abwurf 3400
 m/h

Die Zeichnung muß beinahe, die für
 die für diesen Zweck sind
 angegeben werden können
 Die Punkte sind von
 Belgrad aus in die
 Schanze vorwärts

— Weg der Batterie
 - - - Elektrische Bahnen
 — Eisenbahnschienen
 — Stand der Batterien
 — Planstab

Art. Friedhof
 König Milan Gasse
 König Milosh Straße
 Kriegsakademie
 Tränanstalt
 Eisenbahn-Schienen

zu dieser Zeit sind
 die Batterien abge-
 bracht

Petrovaradin, im
 12. April 1915

König J. Löffler